

AKVIZICE INFORMAČNÍCH DOKUMENTŮ V KNIHOVNĚ UNIVERZITY PALACKÉHO

Dana Lošťáková – Zdenka Šuldová, Univerzita Palackého Olomouc

Jak všichni dobře víme z vlastní zkušenosti, provoz knihoven není nijak laciná záležitost a také cena nakupovaných knižních titulů i časopisů trvale stoupá. Za těchto okolností nabývá na důležitosti cílevědomě promyšlené provádění akvizice informačních dokumentů, vedoucí k racionalizaci vynaložených finančních prostředků při zachování plné funkčnosti služeb knihovny.

Přestože je akvizice informačních dokumentů jednou ze základních činností každé knihovny, způsob provádění akvizice však není jednotný. Je určen velikostí knihovny, jejím zaměřením, strukturou i skladbou jejich uživatelů. Knihovna Univerzity Palackého (KUP) je součástí Informačního centra Univerzity Palackého, které je odborným akademickým pracovištěm s působností pro celou univerzitu. Základními organizačními jednotkami jsou rovněž Centrum výpočetní techniky, Audiovizuální centrum a Vydavatelství Univerzity Palackého. KUP tvoří Ústřední knihovna a knihovnicko-informační střediska na fakultách, což jsou vlastně odborné knihovny fakult. KUP je vysokoškolská knihovna, která je organizačně i funkčně jednotná, a proto je možná provádat pro všechny knihovny spadající pod KUP centrální zpracování akvizic. KUP vlastní automatizovaný knihovnický unixový systém Tinlib, ve kterém je od konce roku 1995 vytvořen souborný katalog informačních dokumentů celé univerzity. Všechny knihovny jsou k Tinlibu připojeny pomocí počítačové sítě UPONET, na všech pracovištích KUP provádějí knihovníci retrokatalogizaci informačních dokumentů on-line do souborného katalogu a současně tam probíhá elektronická výpůjčka z Tinlibu. Tinlib umožňuje současně automatizovat práce spojené s nákupem knh a časopisů. Jednotného pracovního prostředí je využito k centrálnímu provádění akvizice v oddělení tvorby fondů, které zahájilo svou činnost v Ústřední knihovně v roce 1997 a v současné době zabezpečuje kompletní servis v oblasti akvizice a odborného zpracování informačních dokumentů pro všechna pracoviště KUP. Centrální zpracování akvizice tak nahradilo původní způsob práce, to je samostatné získávání dokumentů pro jednotlivá pracoviště KUP. Získávání informačních dokumentů soustředěné v jednom místě zajišťuje oddělení akvizice, které je prvním úsekem oddělení tvorby fondů.

Důvody, které vedly k reorganizaci práce a služeb byly následující:

- koordinace a unifikace odborných knihovnických prací
- účelné a racionální využívání přidělených finančních prostředků
- úspora pracovních sil v rámci KUP oproti dřívějšímu modelu dislokovaných prací násobených příslušným počtem pracovníků v jednotlivých knihovnách
- úspora času knihovníků v jednotlivých knihovnách, kteří se mohou věnovat jiným odborným knihovnicko-bibliografickým a informačním činnostem.

Centrální provádění akvizice je však umožněno jen těsnou spoluprací s odbornými informačními pracovníky (tzv. supervizoři) z jednotlivých pracovišť KUP. Supervizoři jsou zpravidla vedoucí IS fakult. Sledují ediční plány odborné literatury z příslušných oborů, konfrontují je se specializovaným profilem fakultních pracovišť, s obsahem souborného katalogu UP, se seznamy desiderát a po konzultaci s odbornými pracovníky fakult pak požadavky zasílají na speciálních formulářích nebo e-mailem do centrální akvizice.

Centrální akvizice soustřeďuje jednotlivé požadavky a po prověření nezbytných formalit (tj.kontrola v automatizovaném knihovnickém systému Tinlib pro vyloučení omylu, kontrola finančních prostředků, doplnění identifikačních znaků – ISBN, vydavatel, atd.), objedná požadovaný dokument. Vzhledem k tomu, že akvizice je prováděna centrálně, mohou být požadavky vyřizovány souborně u jednotlivých dodavatelů nebo vydavatelů.

Přínos nového způsobu práce v akvizici je zejména v tom, že:

- odpadá několikanásobně vyplňovaná objednávka pro samostatné tituly jednotlivých knihoven
- dodavatelé u větších objednávek, které lze realizovat pouze v případě centrální akvizice, poskytují množstevní slevy
- poštovné a balné se při centrální objednávce snižuje
- u časopisů, které jsou objednány centrálně, jsou poskytovány výrazné slevy především u zahraničních časopisů, jejichž objednávky jsou ošetřeny kupní smlouvou, jejíž výhodnost se projevuje právě při centrální objednávce
- dochází k úspoře pracovních sil
- v mnoha případech odpadla duplicita informačních dokumentů
- uživatelé se mohou snadno informovat o tom, v jakém stadiu zpracování se informační dokument nachází (zda je objednán, přijat, z katalogizován, nebo už je na místě).

Tento způsob akvizice probíhá v naší knihovně již rok, postup práce byl velmi pečlivě vypracován předem, práci provádějí zkušené knihovnice, nedochází k žádným větším nebo neřešitelným problémům. Knihovnice vykonávají práci v rutinním provozu a s pomocí využívání nové techniky (připojení k WWW stránkám vydavatelů a knihkupců, zasílání objednávek e-mailem) se předem vypracovaný postup práce dále vylepšuje, zkvalitňuje a výrazně zlevňuje.